

КУДЫ ЗНІКЛІ ДЗЯДУЛІ?

Гартаючы стужку адной вядомай сацсеткі, чапляюся за пост віртуальнага сябра. Некалькі разоў перачытваю спадара Сяргея: «Мы многае разгубілі. У каталозе страт — самыя нечаканыя рэчы. Кудысьці зніклі дзядулі. Дзядуля — гэта не проста муж бабулі. Гэта добры чалавек з разумнымі вачыма, з сівай барадой і напрацаванымі рукамі. У тую далікатную пару жыцця, калі вы пазнаеце свет, дзядуля павінен садзіць вас на калені і расказаць аб далёкіх зорках і вялікіх героях. Такія дзядулі кудысьці зніклі. Прычым бабулі засталіся. Яны нават адчулі сябе гаспадынямі становішча. Няма каму на іх прыкрыкнуць. Няма каму паставіць іх на месца. Бабулі зашпільваюць вам гузікі і кормяць вас маннай кашай. А хіба можа вырасці з чалавека нешта слухнае, калі ў дзяцінстве ён не чуе аб зорках і вялікіх людзях?»

Мне пашанцавала: у мяне былі два дзядулі. Абодвух я памятаю. Дзядуля Валодзя, бацька мамы, усё жыццё адпрацаваў на чыгунцы. Таму не дзіва, што ён шмат расказваў нам пра паравозы і электрычкі, чыгуначныя пуці, адметныя станцыі, дзе сам пабываў. Я памятаю, як ён павольна рухаўся па сваёй гарадской кватэры, браў з паліцы кнігу з прыгожай вокладкай, садзіўся ў сваё ўлюбёнае мяккае крэсла — і мы, яго чацвёрта ўнукаў, затайвалі дыханне ў чаканні чарговай казкі. Пакуль бабуля завіхалася на кухні, дзядуля Валодзя даставаў са сваіх тайнікоў цукеркі і частаваў нас. А яшчэ ён вадзіў нас на каруселі — для мяне, вясковай дзяўчынкі, гэта была вялікая падзея! Браў нас з сабой на базар, дзе абавязкова нешта набываў, частаваў марожаным у кафэ. Ён памёр, калі мне было ўсяго дзевяць гадоў. Зусім трохі не хапіла, каб дзед раскажаў мне і пра вялікіх людзей, і пра далёкія зоркі...

Другі дзядуля, па бацькавай лініі, быў зусім іншы, амаль поўная процілегласць дзядулю Валодзю. Заўжды рухавы, у працы з ранку да вечара — яму не было калі чытаць унукам казкі ды вадзіць іх на шпацыры. Вялікая гаспадарка, праца ў полі, на прысядзібным участку — жыццё ў вёсцы патрабавала шмат клопату. Праўда, на сваіх нашчадкаў ніколі не забываўся. У дзядулі Івана быў уласны метады выхавання: да таго, што рабіў сам, далучаў і нас. Асабліва шанцавала старэйшым, хлопцам. Разам з дзедам яны касілі сена і зграбалі яго ў стагі, пілавалі і насілі ў паветку дровы, адзявалі спецыяльнае абмундзіраванне і даставалі з вулляў мёд, збіралі вінаград, а пасля ціснулі з яго віно... Нас жа, дзяўчат, дзед браў з сабой у лес, у поле, на возера, часта мы пасвілі з ім кароў. Самае цікавае, што нас ніхто не прымушаў. Проста з дзядулем было так цікава, што мы навыперадкі «наймаліся» да яго ў памагатыя. А рабіць тое ж, што і ён, старэйшы ў нашым родзе, азначала, што мы становіліся дарослымі, чаго нам вельмі хацелася. Толькі цяпер разумееш, што гэта былі сапраўдныя ўрокі чалавечнасці. І зусім не абавязкова было гаварыць з намі пра вялікіх людзей і далёкія зоркі...

Пашанцавала з дзедам і майму сыну. На жаль, аднаго дзеда ён ніколі не бачыў: бацька мужа заўчасна пайшоў з жыцця. Але ўпэўнена, што дзядуля Алег мог бы шмат чаго расказаць Цёміку, шмат чаго навучыць (дзякуючы бацькавай навуцы ў майго мужа «залатыя» рукі). За дваіх гэтую пачэсную ролю выконвае мой бацька — дзядуля Іванавіч, як называе яго Арцём. Скажаць, што ён для малога аўтарытэт — не скажаць нічога. Гэтыя амаль тры гады, што я знаходжуся ў дэкрэтным адпачынку, бацька выходзіць майго сына нароўні са мной. Ён гуляе з ім на вуліцы і дома, чытае яму казкі, калі я адлучаюся з дому, кладзе малога спаць. Яны разам ядуць, збіраюць ягады, выбіраюць на агародзе моркву і буракі, чысцяць снег, выбіваюць дыванкі, лушчаць фасолю... Менавіта дзякуючы дзеду маё амаль трохгадовае дзіця ведае больш як дзяснятак чатырохрадкоўяў, ды такіх, што і я чула іх упершыню! Дзед навучыў Цёміка рамантаваць свае цацачныя трактары, чысціць перад выходам на вуліцу боты і абавязкова складваць пасля гульні цацкі. Я ўпэўнена, што праз некалькі гадоў, калі ўнук падрасце, дзед Іван абавязкова раскажа яму і аб далёкіх зорках, і аб вялікіх людзях.

Дык куды ж зніклі дзядулі? У нас, дзякуй богу, нікуды не знікалі. Камусьці пашчасціла менш. Сапраўды, у асноўным бабулі забіраюць сваіх унукаў з дзіцячых садкоў, вядуць іх у першы клас, а потым выпраўляюць у войска. На дзіцячых пляцоўках з маленькімі — бабулі, яны ж і ў аўтобусах, у чарзе да педыятра, за дзвярыма музычных школ і спартыўных секцый. А дзядулі, у лепшым выпадку, кіруюць прадпрыемствамі ці пасля рабочай змены хутчэй спяшаюцца адпачыць на канапе, шукаючы па тэлебачанні патрэбную праграму ці цікавы дэтэктыў. Яны заняты лецішчам, рамонтам, рыбалкай, гульнёй у карты, і ім нават у галаву не прыходзіць, што побач расце той, каму як паветра патрэбна пачуць і пра вялікіх людзей, і пра далёкія зоркі...

Вераніка КАНЮТА.

Выпуск № 4 (163)

Зрабі сябе сама!

ПРАФЕСІЙНА І НЕ ПАД КАПІРКУ

Яна ўпэўнена сябе адчувае і ў нацыянальным строі, калі робіць цеста для вясельнага каравая, і ў блакітным футры Снягуркі, калі праводзіць ранішнік для дзетак, і ў шыкоўнай сукенцы пэўнай эпохі, калі выконвае аўтэнтчныя беларускія спевы пад гукі старажытных

музычных інструментаў. Арганізацыяй розных імпрэз, прафесійна ды не пад капірку, як яна сама гаворыць, Дзіяна КРАШАПАКА займаецца не першы год. Гэтаму папярэднічаў вялікі жыццёвы этап, які, вядома ж, звязаны з творчасцю. Мы вырашылі сустрэцца з Дзіянай і пагаварыць

падрабязней пра шлях у прафесію, а таксама даведацца, як выглядае працэс падрыхтоўкі свята, што для гэтага насамрэч неабходна і чаму яе аўтарскія праграмы такія запатрабаваныя.

(Заканчэнне на 5-й стар. «СГ».)

Вакол нас

Быць у руху

Тэатр без межаў,
комплексаў і страху

Чуваць дзіўнае бульканне і рык. Я нясмела адчыняю дзверы, і на мяне ўтаропліваюцца з дзяснятак пар вачэй дзяцей, якія відавочна прыкідваюцца... грызунамі.

— А цяпер вы раз'юшаныя хамякі! Гучней, Рома, гучней! Ну хіба такі гук выдае ашалелы хамяк?! — углядаючыся ў твары «грызуноў», выдае актрыса, музыкант і валанцёр выкладчык студыі «Тэатр без межаў» Кетэван АСТРАШВІЛІ.

Дзеці адказваюць азвэрэлым шыпеннем. Раптам калі мяне з'яўляецца «Місіс Беларусь — 2018» Кацярына САКОВІЧ. Яна натхняльніца і кіраўнік гэтай незвычайнай студыі для дзяцей з замяшчальных сем'яў. Мы прабіраемся праз вясёлыя крыкі і выццё тынэйджараў у суседні пакой, каб пагаварыць у цішыні.

Сама Кацярына на сцэне з дзяцінства: ездзіла на конкурсы, фестывалі, канцэрты... Калі будучая місіс Беларусь вучылася ў ліцэі БДУ, аднойчы з тэатральнай групай паехала

выступіць у дзіцячы анкацэнтр. Як прызналася жанчына, гэта для яе было сапраўдным выпрабаваннем. Яна прывыкла адкрыта глядзець на глядача, а тут — дзеці, з кропельніцамі, у якіх ад хіміятэрапіі выпалі валасы... Тады Каця ўпершыню задумалася сур'ёзна аб тым, што з людзьмі часам адбываецца нешта дрэннае не па іх волі.

— У той дзень я ўсвядоміла, што хачу дапамагаць дзецям, — расказвае Кацярына пра ўзнікненне студыі «Тэатр без межаў». — Крута дапамагаць і жывёлам, і пажылым... Але маё сэрца ў той момант назаўсёды атрымалі дзеці. Падчас падрыхтоўкі да конкурсу «Місіс Беларусь» адным з этапаў быў сацыяльны праект. Нягледзячы на тое што я па адукацыі журналіст, тэатр адчувала вельмі тонка. Тое разняволонне, якое дае сцэна, упэўненасць у сабе і адкрытасць. Мне хацелася гэтаму навучыць дзяцей.

(Заканчэнне на 3-й стар. «СГ».)

ПРАФЕСІЙНА І НЕ ПАД КАПІРКУ

Спецыяліст па вакале і... па фальклоры

У дзяцінстве мама вадзіла Дзіяну на ўсе магчымыя вакальныя конкурсы, у якіх дзяўчынка займала першыя месцы, таму, калі надышоў час абіраць свой будучы шлях, яна вырашыла, што будзе развівацца менавіта ў музыцы. Яшчэ падчас навучання ў гомельскім каледжы мастацтваў імя Н. Ф. Сакалоўскага, а пасля і ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў дзяўчына пачала працаваць у прафесійных калектывах. Праўда, яна паступала на спецыяльнасць «Артыст, кіраўнік калектыву і педагог», аднак на апошнім курсе здарылася рэарганізацыя, і назва спецыяльнасці змянілася — у дыплومه з'явіўся запіс «Спецыяліст па фальклоры». Чаму так атрымалася, Дзіяна і цяпер не можа зразумець. «Гэта ж лікая галіна, куды ўваходзяць і Дмяство, і харэаграфія, і гра на інструментах (смяецца), я ж вучылася насамрэч вакалу...» — расказвае Дзіяна.

Падчас мерапрыемства Дзіяна выкарыстоўвае напрацаваны творчы вопыт, яе праграмы існуюць толькі ў адзіным экзэмпляры, а ў камандзе — сапраўдныя прафесіяналы. «Колькі разоў я запрашала баяністаў з кансерваторыі — па нотах яны іграць цудоўна, бездакорна валодаюць тэхнікай выканання, а вось у якасці артыста не ўсе могуць сябе праявіць. Таму для сваіх выступленняў шукаю прафесійных музыкантаў, аднак не ў кансерваторыі!»

Часта Дзіяна выступае не толькі як арганізатар і вядучая, а яшчэ і як экскурсавод, гісторык. Знаёміць з беларускімі абрадамі і звычаямі турыстаў, на святах з нацыянальным каларытам разам з музыкантамі дэманструе старадаўнія народныя інструменты — дуду, жалейку, гуслі, ліру, ахарыну, расказвае, як і калі яны ўзніклі, якім чынам зроблены. «Недастаткова проста паказаць, неабходна яшчэ і сыграць, асабліва калі гэта да тычыцца музыкальнага твора пэўнага стагоддзя. Дзе цяпер такое пачуеш і ўбачыш?»

«Я працавала ў дзяржаўнай установе педагогам па вакале, да мяне прыходзілі ў гурток розныя дзеці, і з часам, займаючыся па маёй методыцы, пачыналі спяваць».

Падчас Раства на шматлікіх карпаратывах творчая каманда Дзіяны абавязкова выконвае каляндныя канты — мелодыі XVI стагоддзя, менавіта з гэтага часу была распусціжана традыцыя каляндных спеваў. «Мы спяваем іх а капэла, шматгалосна. Я напісала тэкст, які гучыць фонам, гасне святло, мы выходзім са свечкамі, спяваем, і ў завяршэнні святло зноў запальваецца. Людзі ў захапленні, бо ёсць і светлавое аздабленне, і пэўны музычны эффект, усё гэта цудоўна ўздзейнічае на ўспрымання і пачуцці. Ведаецца, многія праз сваю недасведчанасць прывыклі думаць, што падобнае выглядае

падняла інфармацыю, аказалася, гэта такое дзейства! Увогуле першы вясельны дзень, — гаворыць Дзіяна, — раней быў сумным, таму спрабую так усё спалучыць, каб госці веселіліся».

На мерапрыемствы ў народным стылі Дзіяна абавязкова надзявае нацыянальны строй. «Вядома, калі захоўваць усе правілы аўтэнтычнага беларускага касцюма, ён, на жаль, будзе выглядаць не так ярка і прэзентабельна, як таго хоча глядач», — дзеліцца яна. Аднак у сваіх убранных захоўвае асноўны нацыянальны элемент — вышыванку, вельмі ўважліва ставіцца да фасону, фактуры матэрыялу. «Нацыянальнае адзенне прыходзіцца набываць там, дзе яно таннейшае. Так, напрыклад, падчас паездкі ва Украіну купіла сабе кашулю ў традыцыйнай палескай строяў, якая каштавала 50 долараў, у Беларусі, на жаль, падобная рэч будзе даражэйшая».

У той жа час расцэнкі на паслугі Дзіяны вельмі даступныя. Вядома, яна магла б заняць і дарагі сегмент з пункту гледжання сацыяльнага ўзроўню — была і такая магчымасць, аднак атрымалася б значна менш заказаў.

«У маёй практыцы быў адзін цікавы выпадак. Сяброўка аднойчы папрасіла: маўляў, у маіх знаёмых ну вельмі мала грошай на вясельле, можа, ты правядзеш? На той момант я якраз была вольная і, каб не сядзець без работы, пагадзілася. Правяла тое вясельле ўсяго за 150 долараў. Аднак спачатку было не па сабе. Прыехала і ўбачыла, што там бацькі — асацыяльныя асобы, прыязджаюць госці — такія ж... У той момант нават не ведала, што рабіць (смяецца). Аднак дзякуючы конкурсам, стылю вядзення ў мяне ніхто не ўжыў лішняга, усе стараліся паводзіць сябе годна, і ў выніку атрымалася «вывесці» гэтае вясельле на высокі ўзровень... А іншым разам прайшлося весці вясельле ў высокапастаўленай асобы. Мужчына, наперакор дачцэ захацеў, каб менавіта я вяла вясельле, хоць тая прынцыпова жадала ў якасці вядучага запрасіць знакамітага. Увогуле свята прайшло выдатна, нават з суседніх залаў рэстарана прыходзілі паглядзець нашу праграму!»

Ці лёгка стварыць казку?

Дзіяна кажа, што сёння людзі знаходзяць у сваіх кокаханах, але ж

нудна і сумна, аднак пасля падыходзяць і дзякуюць».

Каб не было, «як у іншых»

Многія кліенты не ведаюць насама, чаго яны хочуць. Яна ж стараецца пачуць кожнага і падказвае, як зрабіць лепш. Сучасныя вядучыя, па яе словах, калі рыхтуюцца да мерапрыемства, як правіла, шукаюць матэрыялы праз інтэрнэт. Многія ўвогуле не ўлічваюць, што на ўрачыстасці прысутнічаюць розныя пакаленні, розныя па статусе людзі. Неабходна прадугледзець і адно, і другое, і трэцяе, і так прыгожа паднесці, каб зацікавіліся і маладыя, і старэйшае пакаленне, і выкладчык, і сантэхнік.

«Людзі знаходзяцца ў сваіх кокаханах, але ж для таго існуюць танцы ды спевы, каб здымаць стрэс, негатыў».

Дзіяна праводзіць і майстар-класы па традыцыйных танцах, часцей гэта адбываецца на вясельлях у народным стылі, выкарыстоўвае аўтэнтычныя абрады і звычаі. «Напрыклад, як правільна зняць вэлюм у нявесты ды зрабіць гэта так арыгінальна, каб не было, «як у іншых»? Альбо як запаліць сямейны агмень? На самай справе, калі

для таго і існуюць танцы ды спевы, каб здымаць стрэс, негатыў. Можна, таму наша геранія і адкрыла сваю вакальную школу «Голас» на базе сталічных сярэдніх школ № 52 і № 120. У ёй фундаментальнаму вакалу педагог навучае больш за 40 дзяцей».

На думку Дзіяны, вакал — гэта цэлае мастацтва. Тут усё, як і ў спорце, — неабходны час, веды і трэнероўкі. Ёй сумна бачыць на сцэне людзей, што проста «выдаюць» ноты. За восем заняткаў яна можа падрыхтаваць з вучнем песню, аднак пры ўмове, калі ён чыста інтануе. І нават тады, калі спяваць увогуле не ўмее. «Я працавала ў дзяржаўнай установе педагогам па вакале, да мяне прыходзілі ў гурток розныя дзеці, і з часам, займаючыся па маёй методыцы, пачыналі спяваць».

Паралельна з вакальнай і арганізатарскай дзейнасцю Дзіяна працуе ў ДOME культуры ў вёсцы Старое Сяло ў Мінскім раёне, там яна кіраўнік калектываў — дзіцячага «Карамелька» і дарослага «Харашухі». Падчас зімовых свят надыходзіць гарачая пара — яна ператвараецца ў Снягурку. Гэта таксама цэлая навука, бо незалежна ад таго, дарослы ты ці дзіця, святочнае навагодняе шоу — гэта заўсёды казка. «Вельмі сумна, што цяпер многія вядучыя ператварылі яе ў нейкую пошласць. Гэта ж чараўніцтва, яно павінна так прайсці, каб вы паверылі ў чуд, у тое, што ён існуе». Дзіяна ж стварае міні-спектакль з удзелам Дзядулі Мароза, казачных персанажаў і саміх жа гледачоў, якія і не заўважаюць, як становяцца героямі гэтай казкі. Аднак, лічыць яна, дзіця абавязкова неабходна падрыхтаваць да сустрэчы з зімовымі персанажамі, а акцёрам у сваю чаргу неабходна добра ведаць дзіцячую псіхалогію. Аднайчы Снягурка-Дзіяна разам з Дзядулем Марозам прыехала да дзіцяці ў загарадны дом. З бацькамі загадзя дамовіліся, што, ідучы да іх, спачатку пагрукаюць у акенца. Аднак, убачыўшы казачных чараўнікоў, дзіця расплакалася. Спатрэбіўся пэўны час, каб супакоіць малое і дабіцца яго прыязнасці.

На развітанне я спытала ў Дзіяны пра сям'ю і далейшыя планы...

— Мой муж Яўген працуе інжынерам-будаўніком, яму падабаецца тое, чым я займаюся. Разам мы часта вандруем па Беларусі, любім ездзіць на мора і ў горы. У нас дзве цудоўныя дачушкі — Амаля і Аніта, яны добра спяваюць, вельмі харызматычныя, іх толькі неабходна скарактаваць, аднак я ніяк не магу гэтым заняцца. Спадзяюся, што да таго часу, як яны стануць дарослымі, ствару сваю сетку вакальных школ, зраблю ўласную франшызу, бо ў мяне дастаткова ведаў... І добра было б пакінуць ім такі бізнес. Але для гэтага неабавязкова спяваць, дастаткова быць добрым кіраўніком. Увогуле цяпер складана знайсці прафесіянала ў сваёй справе, шмат рэкламы, лоску, і на гэтым непрафесіяналы зарабляюць грошы. Таму абавязкова правярэйце, з кім збіраецеся супрацоўнічаць».

**Надзея ЗУЕВА,
фота з асабістага архіва гераніі
і Таццяны БРАЗОЎСКАЙ.**

(Заканчэнне. Пачатак
на 1-й стар. «СГ».)